

OBSAH

Předmluva — 5

I.

Sever Ruska v XVII. století 9 — Archangelsk a Severní Dvina 10 — Pomorové a jejich zaměstnání 10 — Vasilij Dorofejev a mládí M. V. Lomonosova 12 — Čtení, psaní, aritmetika a vliv církevních knih 13 — Odjezd do Moskvy, život a studie na moskevské Slovansko-řeckolatinické akademii 14 — Výprava I. K. Kirilova a Lomonosovových výsledcích 16 — Cesta do Kyjeva 18 — Založení petrohradské Akademie věd 18 — Akademická universita a příjezd Lomonosova do Petrohradu 19 — Do ciziny 20.

II.

Pobyt v Marburgu 22 — Fysika prof. Ch. Wolfa 23 — Studium chemie 25 — Lomonosovovy úspěchy 26 — Dluhy studentů 26 — Pobyt ve Freibergu u Henckela 27 — Disertace a básně 28 — Lomonosovovo cestování a svatba 29 — Návrat do Petrohradu 31 — Jmenování adjunktem Akademie 31 — Chování Lomonosova v Akademii a jeho uvěznění 31 — Další práce a pokání 32 — Jmenování profesorem chemie 34 — Stolice chemie v Akademii 34 — Veřejné přednášky fyziky 36 — Stavba chemické laboratoře při Akademii věd 37.

III.

Lomonosovova práce ve fyzice 39 — »Korpuskulární filosofie« 39 — Atomistická theorie 41 — Částice a atomy 42 — Základy matematické chemie 43 — Úvahy o příčině tepla a chladna, mechanistická theorie teploty 44 — Zákon o zachování energie 45 — Theorie pružné síly vzduchu a dodatky k ní 46 — Kinetická theorie plynů 48 — Úvaha o tuhosti a kapalnosti těles, zmrazení rtuti 50 — Teploměry Fahrenheita, Réaumura, Delislea, Celsia a Lomonosova 51.

IV.

Hlavní události Lomonosovova života v letech 1749—1755 54 — Chvalořeči a tragédie 54 — Vztah k I. I. Šuvalovovi 56 — »Básnické lekce«

a žák Lomonosovův N. N. Popovskij 57 — Studium historie 60 — Spory 60 — Nové stanovy Akademie 61 — Moskevská universita 62 — Hymna v o u s ů m 63 — Vlastní dům 65 — Atmosférická elektřina 65 — Hromostroj 66 — Smrt G. V. Richmanna 66 — O jevech vzduchových, elektrickou silou způsobených 68 — Theorie o vzniku elektřiny 68 — Polární záře 69 — Barevná skla 70 — Dopis o užitečnosti skla 71 — Cesta do Moskvy 72 — Sklárna a statek 72 — Mosaikové obrazy 74 — Poltavská bitva 76 — Výroba porculánu 78.

V.

Zvláštnosti chemického umění počátkem XVIII. století 79 — Chemické individuum a kvantitativní určování 79 — Chemie jako věda 80 — Chemie podle Lomonosova 81 — Chemické prvky a flogiston 82 — Atomistická theorie v chemii 82 — O užitečnosti chemie 83 — Zákon o zachování váhy hmoty při chemických reakcích 84 — Oheň, hoření a spalování kovů 85 — Pokusy R. Boyla, M. V. Lomonosova a A. Lavoisiera 86 — Fysikální chemie a přístroje k ní 88 — Přednášky a pokusy z fyzikální chemie 89 — Lomonosov jako učitel 91 — Význam fyzikální chemie 93 — Studium prvotních částic 93.

VI.

Optické práce a názory M. V. Lomonosova 95 — Návrh katoptricko-dioptrického zapalovadla 95 — Přístroj na měření světelného lomu kapalin 96 — Noční dalekohled a akademické spory kolem něho 97 — Optické námořní přístroje 100 — Teleskop-reflektor s nakloněným zrcadlem 100 — Chemické a optické zápisky 101 — Pojednání o původu světla 106.

VII.

Lomonosov jako člen Kanceláře Akademie 111 — Správa gymnasia a university a jejich stav 112 — Návrh jejich statutů 115 — Zeměpisný departement a mapy Ruska 119 — Hospodářské mapy 120 — Návrhy výprav 121 — Úvahy o větší přesnosti mořských cest 122 — Studium přitažlivosti a přístroje k jejímu měření 123 — Krátký popis různých cest po severních mořích 128 — Expedice V. J. Čičagova 130 — Ledové hory 130 — Průchod Venuše kotoučem slunečním 131 — Vztah mezi vědou a církví 132 — Kateřina II. a M. V. Lomonosov 134 — První základy metalurgie čili hutnictví 134 — O zemských vrstvách 137

— Pojednání o vzniku kovů 138 — Práce v geologii 139 — Mineralogie 140.

VIII.

O rozmnožení a zachování ruského národa 141 — Práce na ruských dějinách 142 — Voltairovy Dějiny Petra Velikého 143 — Snímání kopií a fresek 144 — A. L. Schlözer 144 — Lomonosovovy theoretické práce o literatuře a o ruském jazyce 145 — Vytvoření spisovného jazyka 150 — Ruská gramatika 152 — Lomonosovova theorie o třech slozích 154 — Vědecký jazyk 155 — Lomonosovova poesie 158 — Slavnostní a církevní ódy 158 — Překlady žalmů 165 — Překlady antických básníků 166 — A. P. Sumarokov a V. K. Trediakovskij 170.

IX.

Stručná historie správy Kanceláře Akademie 173 — Nové uspořádání Akademie a ostatní práce 174 — Poslední dopis domů 175 — Lomonosovova nemoc a smrt 175 — Osud jeho pozůstalosti 176 — Zevnějšek a charakter M. V. Lomonosova 176 — Ocenění jeho díla 177 — Lomonosov jako učenec a vztahy k L. Eulerovi 178 — Lomonosov jako šířitel osvěty a státník 179.

Rejstřík — 183